

Малинівська Л. І., к.пед.н., ЖДУ ім. Івана Франка, м. Житомир

*Malinovskaya Lyudmila Ivanivna, Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department of Physics and Labor Protection
Zhytomyr State University named after Ivan Franko, Zhytomyr*

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІКТ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ» У ЗВО

MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF PREPARING FUTURE ICT EXPERIENCES UNDER THE STUDY OF THE EDUCATIONAL DISCIPLINE "LABOR DEPARTMENT AND CIVIL PROTECTION" IN HIGHER EDUCATION

Наукову статтю присвячено механізмам державного управління у підготовці майбутніх фахівців з інформаційних технологій під час вивчення нормативної дисципліни охорона праці в галузі та цивільний захист, встановлено роль впливу державного управління на сферу підготовки, визначено контроль оцінювання альтернативних методів функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення охорона праці в галузі та цивільний захист на державному рівні.

Ключові слова: *контроль, державне управління, цивільний захист, інформаційна безпека, інформаційні технології навчання.*

The scientific article is devoted to the mechanisms of public administration in the training of future IT specialists during the study of normative discipline of labor protection in industry and civil protection, the role of the influence of public administration on the sphere of training has been determined, the control of the evaluation of alternative methods of functioning of the system of informational and analytical support in the field of occupational safety and civil protection at the state level.

Key words: *control, public administration, civil defense, information security, information technologies of training.*

Постановка проблеми. Державна політика України у сфері інформатизації та інформаційної безпеки особистості, суспільства, держави, сучасних автоматизованих і телекомунікаційних систем визначається пріоритетністю національних інтересів і має на меті унеможливлення реалізації за-

гроз для інформації. Метою інформаційної політики держави є створення умов для побудови в державі інформаційного суспільства як органічного сегменту глобального інформаційного співтовариства, забезпечення пріоритетного розвитку інформаційних ресурсів та інфраструктури, впровадження новітніх інформаційних технологій, забезпечення екологічно та технологічно безпечних умов життєдіяльності суспільства. За словами відомого французького вченого Б. Гурне, без контролю не може бути ефективного управління. Контроль завжди слід розглядати як обов'язкову функцію державного управління, елемент зворотного зв'язку, що дозволяє своєчасно відреагувати на будь-які відхилення від запланованого шляху досягнення поставлених цілей розвитку держави, її регіонів та окремих територій, основних напрямів і видів її діяльності.

Побудова інформаційного суспільства знань в Україні вимагає реалізації у вищій освіті інформаційно-комунікаційних технологій. Важливе місце ІКТ належить розвитку в студентів здібностей до логічно-алгоритмічного мислення, яке актуалізує питання формування належного рівня знань; засвоєння фундаментальних дисциплін, особливо тих, які пов'язані із забезпеченням їхньої безпеки на виробництві та в побуті.

Актуальність теми пов'язана також зі станом у сфері охорони праці в галузі в Україні. Зокрема, проаналізувавши дані Державної служби України з питань праці, у 2017 році зафіксовано 5130 випадків виробничого травматизму, 380 з яких – зі смертельними наслідками [5]. Загалом рівень виробничого травматизму порівняно з 2016 роком зріс на 4%. Крім того, за даними [7], за існуючих темпів безповоротного погіршення професійного здоров'я в Україні вже у 2016–2020 роках потреба в трудових ресурсах у провідних галузях промисловості може бути задоволена лише на 45%.

Тому використання ІКТ в навчанні студентів становлять потужний засіб підвищення продуктивності навчання при вивченні дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист», що дозволить підвищити ефективність їхнього вивчення та стане фундаментом зменшення рівня травматизму й захворюваності в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час вивчення та аналізу наукової, методичної літератури можемо зробити висновок, що дисциплін циклу охорони праці, займалось широке коло вітчизняних і зарубіжних дослідників (Т. Беккер, А. Берг, Р. Вільямс, Ю. Глінчук, Б. Глинський, М. Жалдак, Ю. Жук, Т. Ільєсова, В. Каймін, О. Кобилянський, К. Маклін, І. Морев, Н. Морзе, М. Раков, Ю. Рамський, І. Роберт, О. Скафа, Дж. Хартлі та ін.) [10]. Але залишається окреслення єдиного підходу до розробки та впровадження програмних засобів у процесі підготовки студентів з циклу дисциплін “Охорони праці в галузі та цивільний захист” (ОПГ та ЦЗ). Зокрема, О. Кобилянський в своїй монографії “Теоретико-методологічні основи навчання безпеки життєдіяльності студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах” зазначає, що використання програмних засо-

бів у сфері вивчення дисципліни ОПГ та ЦЗ відкриває широкі перспективи поглиблення теоретичної бази знань, посилення прикладної спрямованості навчання, що дозволяє сформувати міцну основу забезпечення безпечної життєдіяльності особистості в суспільстві [3]. О. Глінчук у науковій роботі “Аспекти охорони праці при використанні інформаційних технологій у освітньому середовищі” [2] наголошує, що актуальною нині проблемою є розробка та впровадження в систему вищої освіти ІКТ, у тому числі програмних засобів, які сприятимуть підвищенню якості підготовки під час вивчення дисциплін циклу ОПГ та ЦЗ. Класики української педагогіки (К. Ушинський, В. Сухомлинський та ін. [4]) неодноразово зазначали, що, педагогіка повинна передувати тенденціям розвитку суспільства і готувати його членів до їх виникнення. Однак, у сучасному житті людства все більше місце займають проблеми, пов'язані з подоланням різних кризових явищ, що постійно збільшуються, як це не парадоксально, із розвитком земної цивілізації людство не встигає адекватно на них реагувати. На нашу думку, це підтверджується дослідженнями інших науковців, але проблема полягає в тому, що в умовах приєднання України до Болонського процесу цілком закономірною постала необхідність перебудови і вдосконалення системи державного управління вищою освітою по спрямуванню української освіти на досягнення нею сучасного світового рівня, збільшення внеску в розвиток економіки, науки, освіти, культури країни й добробуту народу. Як зазначає проф. К. Уткін, сьогодні в системі освіти немає методології нового знання, тому відбувається збільшення термінів навчання, які необхідні для програмування 23 психіки людей за рахунок нарощування обсягу фактології знань [8].

Отже, проаналізувавши психолого-педагогічну, математичну та методичну літературу, можемо зробити висновок, що невирішеною проблемою нині залишається необхідність широкого застосування в педагогічному процесі під час вивчення дисциплін циклу охорони праці, зокрема основ охорони праці та цивільного захисту (за галузевою спрямованістю), програмних засобів (продуктів), які покращують якість навчання та рівень безпеки випускників ЗВО.

Постановка завдання. На основі аналізу попередніх наукових досліджень, нормативно-правової бази слід теоретично обґрунтувати та розробити практичні рекомендації щодо удосконалення механізмів державного управління у сфері підготовки майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Навчальний і науковий напрямок функціонування ЗВО в сучасному розумінні, розглядається як складова системи суспільного розподілу праці, що спрямована на передачу й отримання нового знання з метою забезпечення оптимізації людської діяльності [5, с. 6]. Механізмом для забезпечення безпеки життєдіяльності населення є державне управління у сфері ІКТ, що неможливо без теоретико-методологічного обґрунтування функцій, структури, повноважень та особливостей органів державної влади усіх рівнів у підготовці фахівців. Основ-

ною законодавчою та нормативно-правовою базою розвитку інформаційних технологій у вищій освіті є Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», «Про Національну програму інформатизації», Указ Президента України «Про національну доктрину розвитку освіти України в XXI столітті», Державні програми «Вчитель» та «Інформаційні і комунікаційні технології в освіті і науці» тощо [6]. У 2016 році Постановою Верховної Ради України схвалені рекомендації парламентських слухань на тему «Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України» [6], де передбачена підготовка Міністерством освіти і науки України змін до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, у тому числі в напрямку забезпечення локалізації та впровадження міжнародних (ISO) і європейських стандартів групи «Information technology-Learning, education and training» (Інформаційні технології для навчання, освіти і тренінгу); розробки стандартів ІКТ-компетентності; розробки та впровадження програмних засобів підвищення обізнаності громадян з питань інформаційної безпеки, кібербезпеки тощо.

Власне, її найвищою метою є науково-навчальна діяльність, яку варто розцінювати як складне структуроване суспільне явище, тип культурної діяльності, соціальний інститут, вид професійної діяльності, систему знань тощо. Зокрема, Н. Ясницька [9], у своїй роботі зазначає, що вимоги проходили процес легітимації в межах публічного управління й адміністрування. Їх можна представити, з одного боку, як систему координат «Держава – Суспільство – Освіта – Наука», а з другого – як різнобічний трикутник «Держава – Освіта – Наука». Останній варіант, розвиток науки у ЗВО не виконує того стратегічного завдання, що передбачає використання результатів наукових досліджень у навчальному процесі, їх інтеграцію в освітні програми, а освітній процес не має сенсу з позиції передачі студентам «актуальних» знань, забезпечення їх добробуту в подальшому, підвищення інтелектуального потенціалу суспільства тощо.

Використання засобів-тренажерів під час вивчення навчальної дисципліни ОПГ та ЦЗ покращить знання, вміння та навички умінь, розширить кругозір самопідготовки студентів.

Програмні засоби дають змогу реалізувати головну мету вищої освіти – забезпечити підготовку фахівців, готових до виробництва конкурентоспроможної продукції, що неможливо без використання сучасних підходів у сфері управління охороною праці на базі використання міжнародних стандартів та сучасних програмних засобів. Без використання міжнародних стандартів у навчальному процесі, особливо це стосується забезпечення управління якістю продукції, а, відповідно, і безпеки майбутніх випускників та програмних засобів, неможливо досягнути високого рівня безпеки, зменшення обсягів виробничого травматизму та професійних захворювань.

Основні принципи використання програмних засобів під час вивчен-

ня студентами циклу безпекових дисциплін, як: «Основи охорони праці» і «Охорона праці в галузі та цивільний захист (за галузевим спрямуванням)» на нашу думку мають бути: єдність навчання, виховання й розвитку; науковості та систематичності; свідомості та творчої активності студентів; наочності, міцності засвоєння знань; формування умінь і навичок, диференційованість підходу до навчання кожного студента за умов колективної роботи.

Сьогодні на ринку інформаційних технологій у сфері безпеки можна виділити низку програмних засобів, які активно можуть використовуватись викладачами ЗВО під час викладання дисциплін циклу охорона праці та застосовуватись у майбутній професійній діяльності випускниками для забезпечення високого рівня промислової безпеки на підприємствах (установах, організаціях): автоматизоване робоче місце спеціаліста з охорони праці «АРМ Охорона праці», яке призначене для удосконалення організації служб охорони праці (ОП); автоматизовані інформаційні системи «АІС ЕТНА» – призначені для автоматизації процесів у сфері ОП; програмні продукти для спеціальної оцінки умов праці (С. «Праця-Експерт 4.0»; АС «Праця-Експерт» V 4.0 for Windows; АС «Праця-Експерт V 4.0 for Windows – універсальна»); програма «Профогляд» (AndSoft)) – призначена для автоматизації роботи лікаря профпатолога; програма «Охорона праці. Редактор звітних форм» – призначена для автоматизації списку форм документів, які необхідні для обліку й розслідувань нещасних випадків; комп'ютерна програма з обліку засобів індивідуального захисту (ЗІЗ) «Управління системою забезпечення робітників підприємства засобами індивідуального захисту» – призначена для ведення обліку спеціального одягу, спеціального взуття та інших ЗІЗ; програма «Citadella» – призначена для рішення питань промислової безпеки, моделювання зон і визначення параметрів небезпечних факторів пожежі (вибуху) та інші. Перераховані програмні засоби (продукти) є одним із ефективних засобів підвищення якості підготовки студентів.

Реалізація ІКТ у навчальному процесі, зокрема під час вивчення дисциплін «Охорони праці в галузі та цивільний захист (за галузевим спрямуванням)», дозволить значно покращити якість процесу навчання при проведенні практичних і лабораторних робіт, заліків та іспитів. Це суттєво підвищить мотивацію в студентів до самого процесу навчання.

Висновки. Таким чином, зважаючи на обсяг і рівень передбачуваних структурно-організаційних реформ в Україні, а також її інтеграційні прагнення, удосконалення вітчизняного організаційно-інституційного забезпечення державного управління навчально-науковою діяльністю ЗВО так чи інакше повинно відбуватися з урахуванням комплексного підходу, тобто на системній основі. Це має сприяти, по-перше, оптимізації фінансових витрат, необхідних для здійснення державного впливу на таку діяльність, по-друге, його дерегуляції, а по-третє, забезпеченню відкритості та розвитку багатоманітності вітчизняного ринку освітніх послуг.

Список використаних джерел:

1. Бурдак О.О. Використання комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання в освітньому процесі вищої школи / О.О. Бурдак // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – 2012. – Вип. 30/31. – С. 307–315.
2. Глінчук Ю. Аспекти охорони праці при використанні інформаційних технологій у освітньому середовищі / Ю. Глінчук // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – 2014. – Вип. 8. – С. 37.
3. Кобилянський О. В. Теоретико-методологічні основи навчання безпеки життєдіяльності студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах: монографія / О.В. Кобилянський. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 590 с.
4. Майборода Л.А. Методика застосування інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності педагога професійного навчання (на прикладі професій галузі зв'язку) : методичні рекомендації / Л.А. Майборода. – К. : ФО-П Поліщук О. В., 2012. – 104 с.
5. Офіційний сайт Державної служби України з питань праці. Оперативна інформація. – Режим доступу : <http://dsp.gov.ua/>.
6. Сучасний стан охорони праці в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://profspilka.kiev.ua/publikacii/novyny/4186-suchasniy-stan-ohoroni-prac-v-ukrayin.html>.
7. Уткин К. Алгоритм синтеза вузовского образовательного комплекса / К. Уткин // Национально-региональный компонент вузовского образования: проблемы и перспективы : Междунар. науч.-практ. конф. – Режим доступа: www.uuis.com.ua/main/conf/76/.
8. Ясницька Н. І. Удосконалення наукової діяльності вищих навчальних закладів України: державно-управлінський аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. держ. упр. : спец. 25.00.02 "механізми державного управління" / Ясницька Наталія Іванівна. – Львів, 2017. – 20 с.
9. European Association for Quality Assurance in Higher Education [Electronic resource] // The free encyclopedia. Wikipedia. – Access to mode: https://en.wikipedia.org/wiki/European_Association_for_Quality_Assurance_in_Higher_Education.

References:

1. Burdak, O. "Use of Computer-Oriented Learning Tools in the Educational Process of Higher School [Vykorystannya kompyuterno-orientovanykh zasobiv navchannya v osvitnomu protsesi vyshchoyi shkoly]." *Problemy ta perspektyvy formuvannya natsionalnoyi humanitarno-tekhnichnoyi elity* 30/31 (2012): 307-315. Print.
2. Glinchuk, Y. "Aspects of labor protection in the use of information technologies in the educational environment [Aspektu oxoronu prazi pru vykorystannya informazinux texnologi v osvitnogo seredovushi]." *Onovlennya zmistu, form ta metodiv navchannya i vykhovannya v zakladakh osvity* 8 (2014): 34-37 Print.
3. Kobilyansky, O.V. *Theoretical and methodological bases of teaching security of life of students of economic specialties in higher educational institutions [Teoretuko-metodologichni osnovu navanai bezpezi zuttai stydentiv ekonomichnux spezialnostei y vushhux navchalnux zakladiv]*. Vinnytsya: VNTU, 2012. Print.
4. Mayboroda, L.A. *Methodology of application of information and communication*

technologies in the activity of the teacher of professional training (on the example of professions in the field of communication) [Metodologia zastosyvanja informazino-komunikacijnyx texnologij y dijnosti profesijnoji dialnosti vukladacha profesijnoji pidgotovky (na prukladi profesij y sferi зв'язky)]. Kyiv: FO-P Polischuk O.V., 2012. Print.

5. Official site of the State Service of Ukraine for Labor. Operational information [Ofitsiynny sayt Derzhavnoyi sluzhby Ukrayiny z pytan pratsi. Operatyvna informatsiya]. Web. 23 April 2019. <<http://dsp.gov.ua/>>.

6. The current state of labor protection in Ukraine [Suchasnyy stan okhorony pratsi v Ukrayini]. Web. 23 April 2019. <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1073-19/>>.

7. Utkin, K. "Algorithm for the synthesis of the university educational complex." National and regional component of university education: problems and prospects [Natsional'noregional'nyy komponent vuzovskogo obrazovaniya: problemy i perspektivy]. Web. 23 April 2019. <www.uiis.com.ua/main/conf/76/>.

8. Yasnyska, N.I. *Improving scientific activities of higher education in Ukraine: state-administrative aspect [Udoskonalennya naukovoyi diyalnosti vyshchych navchalnykh zakladiv Ukrayiny: derzhavno-upravlinskyy aspekt]*: Author. dis for the sciences. Degree Candidate state exercise : special 25.00.02 "Mechanisms of Public Administration". Lviv, 2017. Print.

9. European Association for Quality Assurance in Higher Education. The free encyclopedia. Wikipedia. Web. 23 April 2019. <https://en.wikipedia.org/wiki/European_Association_for_Quality_Assurance_in_Higher_Education>.

DOI: 10.5281/zenodo.3233353

УДК 37.091.2:614

Черкашин О. В., к.пед.н., НУЦЗУ, м. Харків,

Іщук В. М., НУЦЗУ, м. Харків,

Пономаренко Л. І., Самійлівська ЗОШ І-ІІІ ступенів, Херсонська обл.

Cherkashyn O., PhD in Pedagogical Sciences, teacher at the department of fire and rescue training, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv,

Ischuk V., teacher at the department of fire and rescue training, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv,

Ponomarenko L., primary school teacher, Samilivska secondary school of 1-3 degrees, Kherson region

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ. УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМ ТА МЕТОДІВ РОБОТИ З ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

STATE STANDARD FOR PRIMARY EDUCATION. IMPROVING FORMS AND METHODS OF FIRE SAFETY